

עומקא דפרשה



- שלמות היראה והאמונה
- מלחמתה של תורה
- שער הציין

- קבלה בתמימות
- עשיית סגולות
- תמים תהיה עם ה'

פר' שופטים - בענין תמים תהיה
בס"ד ערב ש"ק ו' אלול תשע"ב



עשיית סגולות

הרב שמהה הולנדר

הנה אע"פ שהרמב"ם לא מונה המצוה של תמים תהיה עם ד' אלקיך מ"מ שאר ראשונים כמו הרמב"ן ורבונו יונה מונים את זה בתור מצוה נפרדת, וכמו שביאר הרמב"ן בהשגותיו על מנין המצוות של הרמב"ם במצוה ח' דענין הצוואה הזאת היא שנייחד לבבנו אליו לבדו יתברך ושנאמין שהוא לבדו עושה כל והוא היודע אמיתת כל עתיד וממנו לבדו נדרוש הבאות מנביאיו או מאנשי חסידיו ולא נדרוש מהוברי שמים ולא מזולתם וכו' וכמו שאמרו בגמ' פסחים ק"ג: מנין שאין שואלים דבר מן הכלדיים שנה' תמים תהיה עם ד' אלקיך עכ"ל. וזה מה שמרן רה"י הרב שך היה לוחם נגד כל התופעה שאנשים דורשים על ענינים אצל אנשים המתיימרים לדעת את העתידות, וכמו שכתב במכתבים ומאמרים ח"ג אות רנ"ה] נגד אלו הקוראים השרטוטי יד דאין לנו אלא לבטוח בד' וזולת זה הכל הבל ואפי' היה מדבר בחריפות נגד כל אלו שמחפשים רמזים על המאורעות וכדו' בדרכים שונים כגון דילוגי אותיות וכדו'.

ועוד יותר הא אפי' על הגורל הגר"א שזכינו גם בדורנו לראות נפלאות ע"י מרן הגרמ"ש שפירא, אמר לי מרן הגר"ח קניבסקי שאביו זצ"ל לא היה ניחא ליה מזה עפ"י תוס' בשבת קנ"ו: שאין שואלים בגורלות משום תמים תהיה, ואע"פ שבזמן דוד ושאלו השתמשו בגורל כבר כ' החזר"א (יו"ד סי' ס"ט) שע"י נבואה שאני, וידוע מה שיש שמספרים על מרן הרב מברסק שפעם התלבט מאוד אם לעשות גורל הגר"א ולבסוף כשהחליט לעשותו יצא הפסוק 'תמים תהיה'.

ולפי כ"ז יש לעיין במה שהיום מתפרסם כל מיני סגולות שאנשים מתלהבים מהם, והרי חוץ מזה שרובם אין להם מקור וכמו שאמר לי מרן הגר"ח קניבסקי שאין שום מקור להרבה סגולות שהתקבלו בציבור, [והוסיף לי דה"ה גם לגבי הסגולות שאומרים בשם הסטייפלר כגון שבמניעת קידוש ללידת בת עלול לגרום עיכוב בשידוכים או שע"י הקפדה על נט"י שחרית לתינוק מיד שנולד יועיל שתהא הברית בזמנה]. ויש לדון בכל הסגולות שאינן ע"י פעולה של עבודת ה', דלכאור' הוי בכלל איסור עשה של תמים תהיה, שצריכים לבטוח רק בד' ולראיית שהגר"י הלל בספרו וישב הים ח"א מאריך בזה וטוען שאולי זה תלוי במח' ראשונים בשבת דף ס"ז. במה דאיתא שם דכל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, וגם אם למסקנא יוצא שם שזה מותר אולי זה רק בדברים הקשורים לרפואה ולא לשאר דברים כגון פרנסה וכדו' ע"ש.

ולמעשה שאלתי מרן הגר"ח קניבסקי איזה סגולה יש בשביל בחור מבוגר שמחפש זיווג הגון, וענה לי 'יש סגולה אחת שזה בדוק ומנוסה אולי זה קצת קשה אבל זה בטוח וזה שישב וילמד! וזה מה שכתב מרן רה"י הרב שך בהקדמתו לאבי עזרי תניינא שהעצה היחידה להתחזק כשיש צרות וטרדות זה להרבות בתורה, וכמו ששמע מפי החפץ חיים שאצלנו לימוד התורה וחיוזקה הוא הדבר הכי גדול.

ועוד יותר, הא מו"ר מרן הגר"ר שמואל בירנבוים היה ממליץ למי שאין לו ילדים שיקבל ע"ע ללמוד בספר 'חי' רבנו חיים הלוי שתועיל בזה זכות העמלות בתורה בצירוף עמל התורה של הגר"ח ביחד עם התעסקותו בילדים אומללים ויתומים ויתומות, ולפעמים היה אפי' מקבל ע"ע ללמוד ג"כ מהספר הנ"ל בשביל הזוג (וכבר מפורסם באמריקה כמה סיפורים שנולדו ילדים בזכות זו).

וכ"ז מלבד תפלה וצדקה וכמ"ש 'ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה! והדברים פשוטים.

'מה שיבא עליך קבל בתמימות'

הרב י. קרויס

מקובל אצלנו שמי שיש לו צרה בתוך ביתו ר"ל, ראוי להרבות ולהפציר בתפלה, ובאמת כן אמרו חז"ל 'התפלל אדם ולא נענה יחזור ויתפלל', אולם חידוש גדול למדנו בענין זה מדברי המהרש"א בחידושי אגדות מס' ברכות דף ס"א. אהא דאי' שם בגמ', 'לעולם יהיו דבריו של אדם מועטין לפני המקום', ופי' המהרש"א וז"ל, 'בא לומר דגם אם יבא על האדם מדת פורענות יהיו דבריו לפני הקב"ה מעטים בבקשת רחמים, ולא ידבר בו הרבה ולא יהרהר אחריו, וז"ש אל תבהל וגו' ולבך אל ימהר להוציא דבר והרהור רע לפני האלקים, שהוא מדה"ד שהביא עליך פורענות, כדפירש"י לעיל, כי האלקים בשמים ואתה על הארץ, והוא רואה מלמעלה ביותר שאפשר דעביד לך דבר זה לטובה, עכ"ל. [ועיי"ש שלכן נסמך הך מאמר לעובדא דר' עקיבא דאמר כל דעביד רחמנא לטב עביד].

ומבואר מדבריו הקדושים דאף שבדאי מוטל על האדם להתפלל ולחזור ולהתפלל, מ"מ אל יפציר בתפלה יותר מדאי, כי מי יודע אם הדבר באמת לטובתו, [וע' היטב פי' המשניות להר"מ ברכות פ"ט מ"ה].

ובס' חוט המשולש עמ' צ"ט מובא דבר נפלא שכתב מרן החת"ס זי"ע על רבו הגר"נ אדלר זצ"ל וז"ל, 'אחרי שנפטרה בתו היחידה (ע"ע) ולא היה לו ولد אחר לעולם ולא עשה לזה שום תחבולה, גם כי לדעתי חדל ממנה אורח ולא רצה להטריח כלפי מעלה לשנות הטבע כי חיש קל יותר ח"ו יגרום מיתה לאשתו חלילה, ומפני זה גם אנכי לא בקשתי ממנו זצ"ל לבקש רחמים על אשתי הראשונה זצ"ל מטעם הנ"ל וכל שאינו דוחק השעה אין השעה דוחקתו, עכ"ל.

[ובדאי אין הדברים אמורים אלא בעניינים גשמיים, דבהם אין האדם יודע מה הטוב האמיתי בשבילו, והרבה פעמים מה שהאדם מצפה ומייחל לו הוא באמת בשבילו צרה גדולה ורעה רבה, אבל בענייני תורה ועבודת ה' בודאי יש לו לאדם להרבות ולהפציר בתפלה, כדמצינו במשה רבינו שהתפלל כמנין ואתחנן, וע"ז נאמר הרחב פיך ואמלאהו].

וע"פ דברי המהרש"א יבואר היטב בעזה"ת מה שרבים תמהים על מ"ש רש"י פי' ויצא עה"פ ותאמר אל יעקב הבה לי בנים (ל', א') ופירש"י ז"ל, 'וכי כך עשה אביך לאמר, והלא התפלל עליה', והשיב יעקב אבינו, 'התחת אלקים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן', ופירש"י ז"ל, 'את אמרת שאעשה כאבא, אני איני כאבא, אבא לא היו לו בנים, אני יש לי בנים, ממך מנע ולא ממני', ולכאור' תמוה מאוד מה היתה כוונת יעקב אבינו בזה, ועוד יש להבין מדוע תלתה רחל בקשתה על תפלת יצחק, ולמה לא ביקשה בקצרה שיתפלל עליה.

וע"פ הנ"ל נר' בעזה"ת לבאר שרחל ביקשה מיעקב להרבות ולהפציר בתפלה עד שיתן לה ה' בנים, וכמ"ש הרמב"ן שם, ובדרך כלל אין להרבות ולהפציר בתפלה באופן זה, וכנ"ל, וא"כ שפיר הוצרכה רחל להוכיח מיצחק אבינו דהכא שאני, ובזה מותר להפציר בתפלה, דכן כתיב אצל יצחק 'ויעתר יצחק לד' לנוכח אשתו' ופירש"י ז"ל, 'שהרבה והפציר בתפלה', וע"כ משום דכאן הדבר נוגע לעתידו של כלל ישראל בודאי הוא דבר טוב ומותר להפציר בתפלה.

וע"ז השיב יעקב דאין להוכיח מיצחק, דהרי שם דשניהם היו עקרים א"כ הדבר היה נוגע לעצם קיומו של עם ישראל, וא"כ בודאי הוא לטובה ומותר להפציר, משא"כ כאן דרק רחל היתה עקרה, א"כ אין לנו ראייה דבזה מותר להפציר בתפלה.

תמים תהיה עם ה' אלוֹקֵיךָ

הרב מ. וינר

בביאור הפסוק הזה כתב רש"י התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחוק אחר העתידות אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות אז תהיה עמו ולחלקו. משמע מלשון רש"י כי מדובר במצב נתון שכבר קרה והוא רוצה לדרוש אחר העתידות כנראה איך אפשר לצאת מזה או מתי הדבר יעבור אל תחוק אחר העתידות אלא קבל הכל בתמימות ואז תהיה לו עמו ולחלקו.

ובתרגום כתב שלים תהי בדחלתא דהשם אלוֹקֵיךָ משמע שהדורש את העתידות חסר לו ביראת השם והינו משום שהוא חושב שיש באפשרותו לשנות את המצב אבל המקבל את הכל בתמימות יודע שאין לשנות כלום והכל זה בהשגחתו. ועיין בבספורנו שכתב שיש אפשרות לדרוש בנביאים או באורים ותומים כי דרישה בדברים אלו הרי הוא דורש את השם והרי לכך הוא ניתן במצב הזה כדי שיברר מה עליו לתקן [ועי' בתרגום יונתן בן עוזיאל שתרגם את הפסוק בלשון רבים וצ"ב].

בשפתי חכמים ביאר את שני החלקים בדברי רש"י א. אל תחוק אחר העתידות כמנהג הגויים ב. הפסוק מחולק כך תמים תהיה- התהלך בתמימות, עם השם אלוֹקֵיךָ זה התוצאה שתהיה עמו ולחלקו. (בשונה מהתרגום שלפי דבריו הכל ענין אחד).

המזרחי כתב המשך הפסוק עוסק בשכר שיקבל הבוטח וההולך בתמימות זוכה להיות עם השם והוא בחלקו של השם.

והמהר"ל בגור אריה כתב שחלק זה של הפסוק עם השם אלוֹקֵיךָ נקרא פעמיים א. התמימות צריכה להיות עם השם אלוֹקֵיךָ ב. והשכר הוא שראוי הוא להיות עמו ולחלקו. המשכיל לדוד אומר שאין צורך לקרוא את הקטע הזה פעמים אלא אפשר לומר תמים תהיה עם השם שיש ללכת בתמימות עם הנהגתו של השם ו"אלוֹקֵיךָ" זה כבר השכר שתהיה לעמו ולחלקו.

בבאר היטב כתב שרש"י בא להסביר את המשך הפסוקים כי כל הגויים רוצים לידע את העתידות אך עם ישראל לא חי בצורה כזו אלא חי בתמימות ואינו רוצה לדעת את אשר יקרה כי כל ההנהגה זה מאתו יתברך.

הבאר בשדה בביאורו על רש"י כתב... צפה לו שהוא יצילך ואז תהיה עמו ולחלקו כי אתה מושגח מאתו ואין לך לפחד מאותות השמים כי עם ישראל דבקים בהשם והם חלקו ונחלתו ולכן הם למעלה מן המזל.

באור החיים כתב... ולא יחסר לך דבר ואין מה שיגיד לך שיתקיים עליך לרעה וזה הן האות מאברם שראה את המזל שעליו אבל בגלל שהתהלך לפני השם נתהפר המזל וילך.

והנה כי הרמב"ם בהלכות עבודת כוכבים פ"א הלכ' טז שדברים אלו כולם שקר וכזב המה והם שהתעו בהם עובדי כוכבים הקדמוניים לגויי הארצות כדי שינהגו כמוהם ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבליהם אלו ולא לעלות על לב שיש תועלת בהם שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל וכו' כל המאמין בדברים אלו וכיוצא בהם ומחשב בליבו שהם אמת ודבר חכמה אבל התורה אסרתם אינן אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתם שלימה אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תוהו והבל שנמשכו בהם חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללם ומפני זה אמרה תורה כשהזירה על כל אלו ההבלים תמים תהיה עם השם אלוֹקֵיךָ. ע"כ.

ומדברים אלו אפשר להבין מדוע לא מזכיר הרמב"ם את המצווה של תמים תהיה וכו' כי התורה לא ציוותה לנשים וקטנים חסרי דעת ולחכמים אין כאן אפילו מצווה, כי כל בר דעת סולד ממעשים אלו. ולא מצינו שיש בתוך עם ישראל הבדל בין נשים וקטנים לבין שאר בני האדם, דמה שמצינו זה חילוק אנשים לנשים ובין כהנים ולויים לישראלים.

אמנם בהרמב"ן בהשגותיו במצווה ח' כתב... שנייחד לבנינו אליו ושנאמין שהוא לבדו עשה ועושה והוא לבדו יודע אמיתת כל הדברים א"כ רק ממנו נדרוש לדעת או ע"י האורים ותומים או נביאיו הקדושים את העתידות כי רק זה האמיתי ולא נדרוש מהוברי שמים ולא נחשוב לרגע שדבריהם יתקיימו אלא נאמר מיד הכל בידי שמים כי מאחר שהכל בידי אלו אמירתם כלום ואפילו אם רואים שדבריהם מתקיימים לא להבהל כי השם בכוחו לשנות את הכל ונאמין שכל הבאות אלינו תהיינה כפי התקרבינו לעבודתו. ומוסיף הרמב"ן וכותב שמצווה זו כבר הצטווה אברם אבינו ע"ה מפני שהוא היה יסוד באמונה והוא החולק על כל הכשדים לכן נצטווה התהלך לפני לך בדרכי השם ובציווי וחוץ מזה היה תמים שלא תחשוב בכוחות אלו שיש בהם ממש ושום דבר לא מוכרח כי העתיד אינו ביד כוחות הטבע.

לסיכום ניתן לומר שגם הרמב"ם וגם הרמב"ן סוברים ששאלה מאת הכשדים מתאימה רק לחלושי הדעת ונשים וקטנים אך לאחר שכבר קרה דברי הכשדים לדברי הרמב"ם אין מקום להתייחס לזה, אך הרמב"ן סובר דאמנם יש מקום להתייחס אבל לא לחשוש מזה, אלא לדעת שהכל בידי שמים וגם להרבות במעשים טובים שהם מעוררים את הרחמים ואז ישתנה הכל לטובה. לכן לפי הרמב"ם שאין צורך להתייחס לתופעה א"כ אין מקום למצווה, אבל להרמב"ן שיש ענין להתייחס ולעורר את מידת הרחמים יש גם מקום למצווה תמים תהיה עם השם אלוֹקֵיךָ.

שלימות היראה והאמונה

הרב א. י. מאיר

הרמב"ן בפר' שופטים האריך לבאר דתמים תהיה היא שלימות היראה. ופירש את דבריו הכור זהב דכל שחוקר אחר אוב וידעונו וכו', אינה שלמות ביראה, כיון שירא גם ממגיד העתידות ולא מה' לבדו. ויש להוסיף דכן משמע בלשון הרמב"ן בסה"מ (שכחת העשין ח) "צוה שיהיה לבנו תמים עמו ית' באלה, ולא נירא מדברי מגיד עתידה מן הנזכרים...". ולפי"ז גדר המצוה הוא על דרך השלימה, שלא לירא משום מזל וכוכב רק בה' לבדו.

אכן בפשטות דברי הרמב"ן משמע דהשלמות היא באמונה שהקב"ה כל יכול, דאם חושש שיבואו דברי הוברי השמים, הרי זה חסרון באמונה שהקב"ה עליון הכל, וא"כ אין יראתו שלימה. ומפורש יותר בד' הרמב"ן בפר' לך לך (ז,א) שהציווי לאברהם "והיה תמים" הוא כטעם "תמים תהיה" והענין בשניהם **שיאמין בלבו כי הקב"ה לבדו הוא בעל היכולת** בתחלה ובסוף, הוא היכול לעשות ולבטל... אבל יגזור בלבו שהכל ביד עליון העליונים. וכן בסה"מ (שם) שבציווי זה לאברהם נאמר "להיות תמים עמו ולא יתן בלבו שיש בזולתו שום אמת... אלא יהיה לבו אליו לבדו יתברך". [והיינו שהמצוה היא להאמין שהקב"ה יכול לשנות את הנגזר מהכוכבים, אבל אין האמונה שהמזל ישתנה דהוא כעין לסמך על הנס].

ויתכן דגדר המצוה תליא בביאור המושג "תמים", דהנה זה פשוט שפירוש תיבת "תמימות" הוא שלימות. אכן נראה דנחלקו הראשונים בביאור ענין שלימות זו, שהרמב"ן כתב (שם) "תמים" הוא השלם בדבר, כמו שה תמים (שמות ז',ה) דענינו שאין בו מום. אבל רבינו בחיי פ"י תמים שתוכו כבדו. (וכע"ז כי המלבי"ם שאין לבו חלוק, ע"ש).

ונראה דנחלקו בזה אם תמימות היא שלימות המידה או שלימות הלב. דלכן הרמב"ן פ"י שהיא שלימות היראה, אך לרב"ח אינו שייך ליראת ה' בכללה, אלא הוא פרט מפרטי עבודת ה' "לעשות מה שצוה ולהזהר ממה שימנע... שיהיה תוכו כבדו ושיצדק בדיבורו במעשיו".

[ועי' בפר' תולדות בפס' (כה,ז) "ויעקב איש תם" שאונקלוס תרגם "גבר שלים" ואילו רש"י פ"י שאינו חריף לרמות, ולכאן הוא כפלוג' הרמב"ן ורב"ח כאן].

מלחמתה של תורה

בקו' **הרב אורי שחר** (בגליון ר"ד) מדוע אנו מזכירין יצ"מ באופן כללי דהיינו אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, והלא בפסוק כתוב למען תזכור את "יום" צאתך (פ' ראה) וכן בפ' בא נאמר זכור את "היום הזה" אשר יצאתם מארץ מצרים וגו' ולא יאכל חמץ ע"כ הרי שפשטא דקרא הוא שצריך להזכיר גם את היום שיצאנו, והיינו שהיה צריך לומר לכ' את הפסוק ויסעו מרעמסס בחודש הראשון בחמשה עשר יום לחודש הראשון ממחרת הפסח יצאו בני ישראל וגו', שבפסוק זה מוזכר התאריך, או כל פסוק אחר שמוזכר בו התאריך.

כתב **הרב מ. א.** דמדכתב "היום הזה" אין שום הכרח דקאי על התאריך, דבפשטו הביאור הוא על מה שארע היום, וממילא מהכ"ת להזכיר תאריך.

ודחה **הרב י. ל.** דלשי' הרמב"ם ודעימיה מוכח דקאי על התאריך, שהרי לשיטתם ילפי מפס' זה זכירה לביל הסדר ותו לא [דס"ל שזכירת יצ"מ בשאר ימות השנה אינה מדאורייתא, ועי' או"ש], ועל כרחך דמשמעות "היום הזה" הוא ט"ו ניסן, והדק"ל.

והשיב ע"ז **הרב א. ג.** דלפי הרמב"ם הא בלא"ה כיון שהזכירה רק לביל ט"ו, אין מקום להזכיר תאריך, שהרי עומד בו ביום. וכל הקו' היא לשא"ר שיש זכירה כל יום ולפי"ז ליכא משמעות ד"היום הזה" על ט"ו בניסן, וא"כ לק"מ.

והרב **המקשה** כתב, דנראה דכוונת הפסוק באומרו "את יום" וכן "זכור את היום" אין כוונתו לתאריך כלל, אלא כוונתו להא דמבואר בברכות ט' א' שהגאולה התחילה מבערב [במכת בכורות שפרעה צעק הרי אתם בני חורין, וישראל לא רצו לצאת עד הבוקר] והיציאה ממצרים היתה בבוקר ע"ש וקמ"ל הפסוק שלא מקיימים המצוה אלא כשמזכירין יציאה מארץ מצרים, אך מי שמזכיר דבר שהיה קודם לכן כגון מכת בכורות לא יצא ידי חובת המצוה, והשתא אתי שפיר שאנו אומרים אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, שזה מתפרש על היציאה ביום שהיתה "מארץ" מצרים, אבל הגאולה לבילה ילפינן בברכות שם מדכתיב הוציאך ה' אלוֹקֵיךָ מצרים לילה, ולא הוזכר "מארץ" והיינו שיצאו ממה שהיו משועבדים למצרים אך עדיין היו בארץ מצרים. ולפי"ז לכאן יוצא שאם יאמר הפס' הנ"ל של "ממצרים לילה" לא יצא ד"ח כיון שלא הזכיר את היציאה ביום. אכן מרן הגר"ח קניבסקי אמר לי, שאין בכוחנו לחדש ולדרוש כאלו חידושים. ושאלתי שוב האם לא לפרסם החידוש, וא"ל שיש לפרסמו אך לכתוב וצ"ע, עכ"ד.

"תמים תהיה" - ציווי או הבטחה

כתיב בפר' שופטים (יחג) תמים תהיה עם ה' אלקיך. ואי ע"ז בספרי (פיס' ל) כשאתה תם, חלוקך עם ה' אלקיך. כלומר שהיא הבטחה שאם תלך בתמימות יהיה חלקך עם ה' [ופי רבינו דחי שתהיה במחיצתו כמ"ש ונהורא עמיה שריא]. וכי המלבי"ם והרי"ף דזו דברי הסוברים (שי הרמב"ם, לק) שאין זו מצוה, דפשטיה דקרא הוא **הבטחה ולא עשה**. [ופירושו שאם תהיה תמים עם ה' ותבטח בו ולא תפנה לחקור העתידות, אז חלקך עם ההשגחה הפרטית שא"צ לחקור על העתיד כיון שהכל לטובתך, עי"ש במלבי"ם וכע"ז בסד"ר].

ועי' באוה"ח שאם תהיה תמים עם ה', לא יחסר לך דבר וגם אם המזל יגיד עליך רעה לא יתקיים, וכי לפי"ז דפשט הפס' הוא תמים תהיה, כשאתה עם ה' אלקיך. וגם לפי דבריו "תמים תהיה" אינו ציווי אלא **הבטחה**.

אך בפירוש"י כאן מבואר דפשוטו של מקרא הוא **ציווי**, והיא שיטת הבה"ג והרמב"ן **ורוב הראשונים** דנאמרה כאן מצות עשה, כדלק:

והרשב"א בתשו" (ח"א תיג ד"ה ואמנם) כי דכולל את שניהם, "ותמים הכתוב כאן פירושו אצלי **כולל האזהרה וההבטחה**" וביאר שהיא אזהרה שלא נחוש להבלי הקוסמים והמנחשים, רק היות תם עם ה' ללכת עמו בתמימות. וגם הבטיח שבעשיית מצוותיו ובעבודתו, יהיה תמים ולא יגיע אליו רע, להיפך ממה שיחשבו הקוסמים הטועים.

ובאמת נראה שכן דעת רש"י שכ' בפ"י הפס', התהלך עמו בתמימות... ולא תחקור אחר העתידות... ואז תהיה עמו ולחלקו. כלומר דיש כאן גם אזהרה וגם הבטחה. ועי' העמק דבר.

ובביאור הרי"ף לרס"ג (ל"ת יח ד"ה ועכ"פ) תמה על הרשב"א דאם היא הבטחה מהכ"ת דנא' גם אזהרה. אכן עי' במשכיל לדוד על פירוש"י כאן שכ' דהאזהרה היא ממ"ש עם ה', וההבטחה ילפי' מתיבת "אלקיך".

מצות עשה דתמים תהיה

בפס' תמים תהיה עם ה' אלקיך, כי הרמב"ן **"זו מצות עשה"**. וכך שיטתו בס' המצוות, שהוסיפה בהשגותיו על הרמב"ם בשכחת העשין וז"ל, מצוה שמיינת **שנצטוו להיות לבכנו תמים עמו ית'** והוא שנא' תמים תהיה עם ה' אלקיך. והיא שם הבה"ג (קמד) שמנה בכלל המצוות עשה 'להיות תמים' (והביאו הרמב"ן שם) וכי"ד רבינו יונה (ש"ג יז) שהיא מ"ע.

וכי"ד היראים (סי' תלא) להיות תמימים, וביאר "צוה יוצרנו שיתמים אדם מעשיו שלא יאמין בקוסמין ובמכשפים ובמנחשים ובמעוננים, דכתיב בפר' שופטים לא ימצא וכו' וסמך ליה תמים תהיה עם ה' א, פי' אל תאמין באלו אלא היה תמים".

וכן דעת הסמ"ק (י) להיות תמים שנא' תמים תהיה עם ה' א, פי' שלא ישאל בכלדיים לידע העתידות, אלא אומר מה שירצה הבורא יעשה ולא יחקור מה שיהיה וכו'. וכי"ד הרי"ב בן הרא"ש בתשו' (זכרון יהודה סי' צא, עי"ש שהאר"ך בענין). ועי' בס' חרדים (פ"ט כא) שהביא את דברי הרי"ב והרמב"ן ועוד חבל ראשונים דס"ל שהיא מ"ע ממנין תרי"ג.

ומה שהרמב"ם לא מנאה, כי הרמב"ן (בסד"ד) אולי דס"ל שהיא מצוה כוללת ללכת בדרכי התורה. ובמגילת אסתר כי הטעם משום שפס' זה בא לכלול כל האמור לעיל בפר' מעונן ומנחש וכו', וכבר מנה כ"א מהם בפנ"ע. ודעת המלבי"ם (כדלעיל) דלהרמב"ם אינו ציווי כלל, דסמך על הספרי שהוא תנאי, וכי"כ בביאור הגר"י פ (שם).

[המגי"א שם השיג על הרמב"ן דא"א לומר שהיא מצוה כללית, שהרי בפסחים דרשו מכאן שאין שואלין בכלדיים (עי' לק). אכן עי' ביש"ש חולין (תיג) דאף שדרשו איסור שאלה, מ"מ **עיקר המקרא הוא מצות אמונה להתהלך בתמימות**].

תמימות

בפס' תמים תהיה, תרגם אונקלוס - שלים תהא בדחלתא דה' אלקיך. והיינו דהיא מכלל מצות היראה, להיות שלם בה.

והרמב"ן הרחיב בביאור התמימות שהיא השלמות ביראה, וכי **שנייחד לבכנו אליו לבדו** ונאמין שהוא לבדו עושה כל והוא היודע אמתת כל עתיד וממנו לבדו נדרוש העתידות וכו'. וגם אם נשמע מהוברי השמים על העתידות, נאמר "הכל בידי שמים", כי הוא כל יכול ומשנה המערכות והמזלות כרצונו, ונאמין **שכל הבאות תהיינה כפי התקרב האדם לעבודתו**. וכי דזו דעת אונקלוס, שלא תהיה חסר ביראתו. וכי"כ בבראשית (יזא).

אך ביראים ובסמ"ק (הנ"ל) מבואר דאינו שייך ליראה, אלא היא **מצות אמונה**. ורבינו יונה (ש"ג יז) הכלילה במעלות העליונות שנמסרו לנו במצות עשה, וכי "ומעלות שלמות הבטחון, שנא' תמים תהיה עם ה' אלקיך".

עי' בשל"ה (ח"א מאמר ז' רה) דתמם ר"ת תלמוד מעשה מדות, ושלמות האמיתי ככלל בגי' אלו, (והאר"ך בזה בכ"מ), ושם בסוף המא' כי שעל זה ביקש דוד "יהי לבי תמים בחוקיך", כי הכל תלוי בהתעוררות הלב.

דרישה בחוזה ככוכבים

אי בפסחים קיג: מנין שאין שואלין בכלדיים [חוזה ככוכבים], שנאמר תמים תהיה עם ה' אלקיך. [ופי' הרשב"ם, להיות בוטח בו בכל קורות ונולדות הבאות לך].

ונחלקו הקדמונים אם הוא איסור גמור. דעת הרמב"ן בסה"מ (שכחת העשין ח) והיראים (תלא) והסמ"ק (י) דז"ג המ"ע שלא לשאול לכלדיים אלא להיות תמים עם ה'. והיינו דהוא **איסור דאורייתא**, דזהו פירוש המצוה כלשון הסמ"ק. [ועי' רמב"ן בתשו' (שו"ת הרשב"א ח"ז מיוחסות סי' רפג) דאף שאסור לשאול מ"מ אם נודע לו דבר על פיהם יש לחשוש לו, והובא לק].

אך התורה"ד (ח"ב סי' צו) כי דלא מציינו איסור מפורש לדרוש במכשפים ובקסמים, דרק אוב וידעונו החמורים נאסרו, ושכן נראה מד' הרמב"ם **שאינו איסור ממשי**.

וכי"ד המהרש"ל (יש"ש חולין פ"ח יג) שתמים תהיה אינו איסור מבואר אלא דרש בעלמא, ובפרט שעיקר המקרא הוא מצות אמונה להתהלך בתמימות. אך אסור מאחר שהם הבלים ודברי תעותועים, ומסיק למעשה דרק חולה שיש בו סכנה מותר לשאול במכשפים. וכי"כ בתשובותיו (סי' ג).

ועי' נימוק"י בסנהדרין ספ"ז (טז): דאין שואלין בכלדיים הוא **איסור דרבנן**. וכי"ד הרדב"ז (שו"ת ח"א תפה) שהשואל בכשפים חייב מכת מרדות, עי"ש שהאר"ך לחלוק על התורה"ד. [ולפי"ז קרא דתמים תהיה הוא אסמכתא בעלמא, וכי"כ הרי"ף שם].

ובשו"ע י"ד סי' קעט נפסק **אין שואלין בחוזה ככוכבים ולא בגורלות**, וכי' הרמ"א דהוא משום שנא' תמים תהיה עם ה' אלקיך. ועי' ש"ך דכוונתו שהוא איסור בעלמא, [ורק העושה מעשה בקסמים וניחוש הוי איסור דאורייתא]. והביא מהב"ב בשם הזהר דהוא איסור גדול.

חקירה אחר העתידות

רש"י פי' בפס' תמים תהיה, התהלך עמו בתמימות, ותצפה לו (לשון ראייה), ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו. עכ"ל. ומשמע דאין לחקור אחר העתידות כלל. וכן מבואר בסמ"ק (י) שכ' שיש לשאול וכו' "אלא אומר מה שירצה הבורא יעשה ולא יחקור מה שיהיה, כדאמרין בהדי כבשי [לשון סתר] דרחמנא למה לך".

אך ברמב"ן כאן מבואר דהאיסור רק לדרוש זאת מרוח הטומאה, אבל מותר לחקור על העתיד אצל נביאי האמת ובאורים ותומים כמ"ש **"וממנו לבדו נדרוש העתידות"**, והיינו מנביאיו ובאורים ותומים. וכי"כ הרשב"ם (עי"ש) והספורנו.

ועי' העמק דבר (פס' יז) שכן מפורש מהמשך המקרא "ואתה לא כן... נביא מקרבר" והיינו שתדרוש ממנו העתידות. [וכי"כ בפרש"י שם "לא כן נתן לך ה'א לשמוע אל מעוננים ואל קוסמים שהרי השרה שכינה על הנביאים ואו"ת"].

וק' היאך עולה בקנה אחד עם תמימות (לד' רש"י והסמ"ק כנ"ל), ותי' הנצי"ב שם דבעניני היחיד יש להיות תמים ולא לחקור על העתיד, אבל לגבי ציבור, בזמן מלחמה שהיא סכ"נ יש לחקור אחר העתיד כדי לדעת מה לעשות. (ועי' לקט שיחות מוסר - שופטים שיישב דנבואה ואו"ת הם רק לידיעות נחוצות ומועילות).

תמים תהיה - שלא להאמין בהבלים

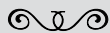
דעת הרמב"ם בהל' ע"ז ספ"א, שאין בכל אלו שום אמת, ואין ראוי לישראל להמשך בהבלים אלו ולחשוב שיש בהם תועלת. וכמו שנאמר בפר' ואתה לא כן נתן לך ה' אלוהיך. וכי עוד כל האמין בדברים אלו ומחשב בלבו שהן אמת ודברי חכמה אבל התורה אסרה אותן, אינו אלא מן הסכלים... אבל בעלי החכמה ו**תמימי הדעת** ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה, אינן דברי חכמה אלא תוהו והבל... ומפני זה אמרה תורה כשהזיהיה על כל אלו ההבלים, **תמים תהיה עם ה' אלוהיך**. (ועי' יסוה"ת פ"י ה"ג ובסה"מ ל"ת לא).

ומבואר דתמים תהיה, ענינו תמים בדעת ולא תימשך אחר הבלים אלו, ואמנם אינו מ"ע אבל הוא חלק מהאזהרה לדרוש אל המתים ובעל אוב וכו' שנתבארו שם לעיל. [ויל"ע לפי"ד אם יש משמעות לברכת "מזל טוב"]. ועי' חינוך (תק) שבעל דעה לא יאות לחשוב בהבלים אלו רק שיקבע מחשבותיו בעבודת הבורא.

אך דעת הרמב"ן (שו"ת הרשב"א המיוחסות רפג) שהאיצטגנינות היא חכמה ומותר להאמין בה וכמו שמצינו באברהם ובר"ע ורנב"י. אלא שפעמים הקב"ה עושה נס ליריאייו לבטל מהם גזירת הכוכבים, ולכן אין שואלים בהם אלא מהלך בתמימות. ואם שלא ברצונו ראה דבר על פיהם יעשה מצוות וירבה בתפילה. (וכי"כ כאן בקיצור).

וכי"ד הנימוק"י בסנהדרין (סופ"ז) שהראיה בכוכבים היא חכמה גדולה וגזירת הקב"ה מששת ימי בראשית להנהיג עולמו בכך. ולכן יש להתפלל לבטל ממנו גזירת המזל. ומ"מ הזהירו בגמ' שלא ישים אדם מחשבתו בדברים אלו, אלא יתלה עצמו בבורא ית'. ועי' דרך ה' ח"ג פ"ב.

נושאי הגליונות הבאים



כי תצא - איסור מדות ומשקלות
כי תבא - עבודת ה' בשמחה
נצבים - יום הדין
וילך (שבת שובה) - תשובה
סוכות - שמחת המועד ושמחת תורה

ד"ת [עד 700 מילים] יתקבלו בצירוף שם מלא
 בדוא"ל: gal200@neto.bezeqint.net
 או בד"סק: בתיבות "עומקא דפרשה".
 עד יום שלישי בלילה. אין קבלת כתי.

תגובות

הרב ישראל ורשנר כתב (בגליון ר"ב) בפשיטות שיש איסור לא תחנם ביהודי שאינו שומר תו"מ ואסור למכור לו בית כדין עכו"ם ורק הסתפק בדין שכירות. והביא את דברי המג"א באו"ח סי' קפ"ט. הנה חוץ ממה שלא שמענו שיש איסור לא תחנם למכור בית בא"י ליהודי שאינו שומר תו"מ, הרי דברי המג"א אין מהם ראייה שהם אודות מומר שלדעת התוס' אינו נכלל בבני ברית ומשום כך אין לכלול אותו בברכה שאומרים בבהמ"ז לבני ברית. ואין להקיש מזה למש"כ המג"א בענין עכו"ם שיש בזה משום לא תחנם דתרי מיילי נינהו. וכ"ז בנוסף לכך שרוב החילונים דינם כתינוקות שנשבו כידוע מדברי החזו"א ועוד פוסקים, ובודאי לא שייך לא תחנם לתינוק שנשבה. ועל כן נראה שאין מקום לחידוש זה לאסור מכירת בתים ליהודי שאינו שומר תו"מ.

הרב יונה טאובה

בענין מה שכתבו על איסור השכרה ליהודי שאינו שומר מצוות משום לא תחנם. הנה עיקר יסודו מדברי המג"א דשייך לא תחנם אף במומר, אכן דברי המג"א אמורים על ברכה, וכיון שכך אין מזה ראייה לדין מכירת קרקע, דלד" הרמב"ם ועו"ר הוא ל"ת אחר.

אמנם מצד עצם האיסור יש לדון עפ"י מש"כ החזו"א שביעית כד סק"ג לגבי גר תושב "ודוקא שהוא שלם באמונת ישראל... אבל אם יש לו דעות כוזבות והוא משועבד לדעותיו, אף שאין בהן ע"ז ממש... הרי הוא באיסור לא תחנם." וא"כ שמא אף מומר בכלל, ויל"ע. אך עכ"פ כ"ז הוא רק לגבי עיקר האיסור, אבל לגבי איסור השכרה דהוא אגב דבר שבמשום שפני שמכנסים ע"ז, לכאור לא שייך במי שאינו שומר תו"מ, ואף אם בדינים נימא דהוא שווה לנכרי, אך ודאי שאינו בכלל הגזירה. [א"כ לפי"ד הח"ח (בית ישראל פ"י ומכתבים ט) שהמחזיק ספרי כפירה בביתו הוי כמחזיק ע"ז].

הרב צבי יוספי

בדבר הקושיא (בגליון ר"א) שבר"ה יח: אמרו "ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלהינו", ומאידך, אמרו באיכ"ר (א,לז) "מצינו שסילוקן של צדיקים קשה לפני הקב"ה יותר ממאה תוכחות חסר שתיים שבמשנה תורה, ומחורבן בית המקדש...".

בביאור הדברים נלענ"ד, דיש בהשאת השכינה של המקדש שני ענינים. א. השראת השכינה בעם ישראל, ב. השראת השכינה על העצים והאבנים ממש, כמש"כ בתורת העולה להרמ"א שירמיה הנביא אמר לאפלטון שכל חכמתו באה מן העצים והאבנים האלה.

מאמר הראשון מתייחס למיתת צדיקים, והוא איבוד הגוף של הצדיק ששייך בו לשון מיתה, וכן שריפת בית אלוקינו הוא שריפת העצים ואבנים, ומש"א "בית אלוקינו" להדגיש שבית זה אינו בית פשוט, אלא בית ששורה בו שכינה. ומצד זה שוה הצדיק למקדש ששניהם הם משכן לשכינה, ועצם גופו נתקדש מאד.

מאידך המאמר השני מתייחס להפסד שיש לעם ישראל ע"י סילוק הצדיק והמקדש, וזהו ענין "סילוק", ר"ל ההעדר והחסרון שיש בעם ישראל, והוא גם הכוונה ב"חורבן בית המקדש", ר"ל שממה והעדר של השפעת המקדש, (ואולי "מקדש" מלשון מקדש אחרים, שהרי שאבו שם רה"ק, וכן "מקדש" אותיות "דמשק" - דולה ומשקה, כי זו היתה השפעת המקדש עלינו, ומצד זה גדול סילוק הצדיק יותר, כי באין צדיק לא מועיל המקדש לנו, רק בהשפעת הצדיקים אנו מתקרבים לה; וממילא משיפע עלינו המקדש.

הרב יצחק לוי

קושיא

בפרשת שופטים בענין עגלה ערופה, כתיב והי' העיר הקרובה אל החלל ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר וכו'. ובב"ב כ"ג: הגמ' מבארת שהתורה דיברה על מקרה שב' העיירות היו שוות במס' התושבים, אך אם בעיר א' יש יותר תושבים מהעיר הב', הדין שרוב וקרוב הולכים אחר הרוב.

והנה ידוע ומפורסם יסודו של התורע"א בכתובות פ"א משנה י' מעשה בתינוקת שנאנסה, אם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה, הרי זו תנשא לכהונה, שהרע"א מחדש שאם יש בעיר נ' פסולין לכהונה ונ"א שלא פוסלים, וכן מהנ"א רוצה לישא אותה, כיון שהכהן יודע שלא הוא בעל אותה, א"כ כלפיו אין דין רוב, כי הוא מסתפק האם הבעל הוא מהנ' הפסולים או מהנ' הכשרים אך הוא לא בכלל הספק.

ויעוי' בנחל איתן ו' י' שלא מצרפים למנין העיר את מי שיודעים שלא רצח, וא"כ לכאור צע"ג איך משכח"ל ב' ערים שוות שהולכים אחר הקרוב, דאי נימא דרך משל שיש בכל עיר 500 תושבים, הלא כשהבי"ד שבעיר הקרובה לחלל ימנה את מס' התושבים שבעירו, הוא ימנה רק 499, כיון שכל דיין יודע שלא הוא הרוצח, וא"כ הוא יצא מהספק, והבי"ד יפסוק שהעיר הב' צריכה להביא את הע"ע מדין רוב וקרוב הולכים אחר הרוב, וכן העיר הרחוקה לא תביא כיון שכלפיה בעיר הקרובה יש רוב, [ואף בי"ד לא יוכל להאמין לבי"ד השני שלא הם הרוצחים כי אין נאמנות לאדם ע"ע שלא רצח], ואין לומר דהבי"ד הגדול שבירושלים קובע מי צריך להביא ע"ע, כי הסדר הוא שמי שראה את החלל מגיע להעיד בפני הבי"ד הקרוב, ואחרי שהבי"ד בודק את העדות הוא שולח לבי"ד הגדול שיבואו למדוד, וכיון שכל בי"ד טוען שאין דין עירו להביא את הע"ע ממילא צ"ע מי ישלח לבי"ד הגדול, וצ"ע.

הרב יצחק זאב כגן

לקבלת הגליון בדוא"ל בקביעות,
בכל ערש"ק יש לשלוח בקשה לכתובת:
 gal200@neto.bezeqint.net

להנצחות
ופרסום בגליון:
 052-7678393

לקביעת חברותא
9141217
 24 שעות ביממה



דרושים חברותא לזמן אלול

נושא	מקום	שעה	טלפון
ש"ס - שני דפים ליום גפ"ת	שאגת אריה		050-4139381
גמ' מכות בעיין			054-7836000
גמ' נשים/נזיקין בעיין ושיבתי	עדיף ברכפלד		9745638
דף היומי	נאות רחל, מס"י 42 גמיש	5 לפנות בוקר	052-7699328
ב"ק/ב"מ שני דפים לשבוע	זכרון משה		9340105
ש"ס - שבע דפים ליום גפ"ת	שאגת אריה		050-4139381
ארבעה אבות בעיין - הכנה לשיעור	עדיף בית תפלה		057-3136926
איזהו נשך	עדיף מש"ח / בית אבא	לפחות שנתיים	050-4123974
פתוח	ג.דרוסיית	2:45-4	9741156
מחפש שיעור דף היומי		6:30	050-4190377
קדשים, יסודי	ברכפלד		054-8403599
דף היומי	פתוח		054-3972578
דף היומי או גמ'	משובב נתיבות	חברותא שרוצה לשמוע	9791968
דף היומי והל' מליחה/בב"ח	קצה"ח/סוף נתי"מ	מ 7:30 כשעתיים	057-3131379
מחפש שיעור דף היומי		10:00	050-2888543
כיצד מברכין	עדיף אהל מנחם		052-7617912
רמב"ן על הפרשה	ברכפלד - ישועת דוד	ששי אחרי מנחה גדולה	9745799
נושאים מגוונים	חפציבה	סוף שבוע	052-7683128

לתשומת לב:
 כל בקשה לחברותא מתפרסמת לתקופה מוגבלת,
 לאחר מכן, במידת הצורך יש לעדכן מחדש.